

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իրանագետ

Ռ՞ԻՆ էր Մերգեյ Լավրովի Թեհրան այցելելու հիմնական նպատակը

ԱՄՆ ղեկավարող Մարկո Ռոբերտոյի հետ Էր-Ռիադում տեղի ունեցած համադիմումից մեկ շաբաթ անց եւ Անկարայից անմիջապես հետո, Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Մերգեյ Լավրովի այցելությունն Իրան չէր կարող միայն երկու ԱԳ նախարարությունների միջեւ դարձնալ անցկացվող փառաքանության խորհրդակցությունների որոնկողային շղթանակի մեջ տեղավորվել ու միայն նվիրված լինել «փոխադարձ հետաքրքրություններ կայացնող երկկողմ եւ բազմակողմ հարցերի» փնտրմանը, այնպես, ինչպես նաև համադիմումների մասին սովորաբար տեղեկացվում է փոխանցվում:

Հիշեցնենք նաև, որ այցին նախորդել էր **Թրամփ-Պուտին** հեռախոսազրույցը, որի ժամանակ, որոշ փառաքանական դիտարկումների կարծիքով, ակնհայտաբար անդադարձ է կատարվել նաև Իրանի միջուկային ծագրի (ԶԳԶԾ) թեմային:

Շրջանառվում է նաև չհաստատված տեղեկացվություն, թե Լավրովը Վաշինգտոնի ուղերձը փոխանցելու համար է Թեհրան այցելել:

Նախարար Լավրովի Թեհրան այցից առաջ Ռուսաստանի ԱԳ նախարարությունը, ինչպես նաև Մոսկվայում Իրանի դեսպանությունը երկու ԱԳ նախարարների համադիմումն օրակարգի մասին որոշակի տեղեկացվություն հրապարակել էին: ՌԴ արտաքին գործերի նախարարության մամուլի հաղորդագրության մեջ նշված էր, որ Իրանի եւ Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարարները փնտրելու են Ռուսաստան-Իրան հարաբերությունների երկկողմ օրակարգը, որը բարձրացվել է ռազմավարական գործընկերության մակարդակի:

Մամուլի հաղորդագրության մեջ նաև նշված էր, որ կողմերը կկենտրոնանան փոխադարձ առաջնություններով համագործակցության հետագա ընդլայնման խնդրի վրա՝ էներգետիկայի եւ տրանսպորտի ոլորտներում համատեղ նախագծերի իրականացման ուղղությամբ: Ռուսաստանի ԱԳ նախարարությունը նաև հայտարարել էր, որ կողմերը մեծ կփոխանակեն միջազգային մի շարք արդի հարցերի, այդ թվում՝ Սիրիայում, Հարավային Կովկասում, Աֆղանստանում ու Եմենում տիրող իրավիճակի, ինչպես նաև մերձավորարևելյան կարգավորման եւ Իրանի միջուկային ծագրի վերաբերող հարցերի շուրջ:

Ավելի վաղ Մոսկվայում Իրանի դեսպան **Քալեմ Ջալալին** նույնպես Թեհրանում կայանալիք համադիմումների մասին լրացմանից հետո նույնաբովանդակ տեղեկացվություն էր փոխանցել:

Երկու երկրների ԱԳ նախարարների համադիմումն օրակարգի վերաբերյալ հրապարակված տեղեկացվությունը գրեթե համընկնում է փերվառի 25-ի **Լավրով-Արաղչի** համադիմումից հետո տեղի ունեցած համատեղ մամուլի ասուլիսում տեղեկացված տեղեկացվության բովանդակությանը:

Հարկ է նշել, որ Լավրովի Թեհրան այցելությանը նախորդել էր Իրանի նախարարության նկատմամբ Վաշինգտոնի դատապարտմանը մոտ փուլը, որից ելնելով էլ ԻԻՀ ԱԳ նախարար Արաղչին առիթն օգտագործելով, մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց՝ «Բանի դեռ ԱՄՆ-ը կշարունակի առավելագույն դատապարտմանի փառաքանականությունը, Իրանը չի համաձայնվի Վաշինգտոնի հետ ուղիղ բանակցություններ վարել»:

Մամուլի ասուլիսի ժամանակ ՌԴ ԱԳ նախարարը նշել է, որ Իրանի միջուկային ծագրի թղթածրարը դեռևս շարունակում է օրակարգում մնալ:

Իրանի արտաքին գերատեսչության ղեկավարը համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ նաև հայտարարել է, որ ռուս գործընկերոջ հետ փնտրվել է սարածաշրջանային խնդիրներին վերաբերող հարցեր, հավելելով, որ Իրանը մանրամասն փնտրվումներ է անցկացրել Պաղեստինյան, Լիբանանյան եւ Սիրիային նվիրված հարցերի շուրջ:

Արաղչին նաև համատեղ մամուլի ասուլիսին հանդես է եկել Պաղեստինյան հարցի վերաբերյալ ԻԻՀ դատապարտման դիրքորոշման հրապարակումով, նշելով, որ Իրանը մշտապես դատապարտել է Պաղեստինյան Իսրայելի հանցագործությունները: Ըստ Արաղչիի, համադիմումն ընթացքում ռուս գործընկերոջ հետ միասին խստորեն դատապարտել են Գազայի շրջափակման մոտ ծագողը:

Արաղչին նաև խոսել է Սիրիայի մասին ու նշել. «Սիրիայի հարցում Իրանի ու Ռուսաստանի դիրքորոշումները գրեթե նույնն են: Իրանը կայունության, խաղաղության,

սարածային միասնության ու ամբողջականության դատապարտման, ինչպես նաև ժողովրդի կամքի վրա հիմնված Սիրիայի զարգացման կողմնակիցն է»:

ԻԻՀ ԱԳ նախարարը նաև հավելել է, որ Թեհրանը աջակցելու է Սիրիայում խաղաղության ու կայունության հաստատման գործընթացին:

Լիբանանի վերաբերյալ Իրանի ԱԳ նախարարը վերահաստատել է, որ Թեհրանը հավասարիմ է Լիբանանի կառավարությանն ու ժողովրդին աջակցելու հանձնարարությանը:

Աբբաս Արաղչին անդադարձել է նաև հարավկովկասյան սարածաշրջանի եւ Կենտրոնական Ասիայի խնդիրներին ու նշել. «Իրանը Հարավային Կովկասում հետամուտ է Հայաստանի ու Ադրբեյջանի միջեւ խաղաղության հաստատմանը եւ դատապարտել է այդ հարցում աջակցություն ցուցաբերել»:

Համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ հրապարակված դատապարտման տեղեկացվությունից բացի, Իրանում խոսվում է նաև Լավրովի այցի չհրապարակված ու չզաղոսնագրված դրվագների մասին:

Տեսակետ կա, որ Իրանին մտահոգում է ՌԴ-ԱՄՆ հարաբերությունների բարելավման եւ դրա հետեւանով Թեհրանից հեռավորություն դադարեցնելու Մոսկվայի դիրքորոշման փոփոխության հեռանկարը: Կա նաև հակառակ տեսակետ, որ Մոսկվան կարող է միջոցառել դեր ստանձնել Վաշինգտոնի ու Թեհրանի միջեւ:

Իրանական «Ջոմհուրի-է Էսլամի» օրաթերթն իր փետրվարի 25-ի համարում մտահոգություն է հայտնել, որ Վաշինգտոնի ու Մոսկվայի միջեւ «մեծ համաձայնության» հավանականությունը բացառել չի կարելի, որից ելնելով Մոսկվան դատապարտվելու է Իրանի դեմ ԱՄՆ-ի ռազմական գործողությունների վրա աչք փակել:

Իսկ Լավրովի Թեհրան այցելության մասին «Էքսպրես» օրաթերթի կանխատեսումներն ավելի լավատեսական են: Թերթը չի բացառում, որ Իրան-ԱՄՆ հարաբերություններում առկա լարվածությունը թուլացնելու նպատակով Լավրովը Վաշինգտոնի ուղերձն է փոխանցել իրանական կողմին:

Թերթը նաև նշում է, որ մինչեւ **Թրամփ-Պուտին** ակնկալվող համադիմումը Մոսկվային անհրաժեշտ էր ձգձգել Թեհրանի դիրքորոշումն այդ համադիմումն օրակարգային հարցի, այն է՝ ուկրաինական դատապարտման դադարեցման թեման:

Լավրովի Անկարա եւ Թեհրան այցելություններից անմիջապես հետո Թուրքիա է մեկնել Ադրբեյջանի նախագահի աշխատակազմի արտաքին հարցերի օգնական, Ադրբեյջանի դե ֆակտո «արտգործնախարար» **Հիմետ Ջաջիևը**: Հետաքրքրական է, Հաջիևն ի՞նչն է ժամկետով Անկարա, թե՞ նրան կանչել են՝ ՌԴ արտգործնախարար Լավրովի այցից հետո:

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Փետրվարի 21-ը Մայրենի լեզվի միջազգային օրն է: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Գլխավոր համաժողովի կողմից այն սահմանվել է նշվում է 2000 թվականից (Հայաստանում՝ 2005-ից)՝ որպես մայրենի լեզուների իրավունքների ճանաչման եւ գործածությանն աջակցման օր: Օրվան ընդառաջ՝ մշակութային կրթության ուսումնական շարժառնակում, ԿԳՄՍ նախարարության նախաձեռնությամբ Գ. Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնում տեղի է ունեցել ՀՀ-ում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների մշակույթին ու լեզվին նվիրված ցուցահանդես: Ցուցադրվել են ըստ նախարարության հանձնարարականի համադրվածությամբ դրոշմակարգների ներկայացրած աշխատանքները: Հիմնական գնահատելի միջոցառում՝ ուղղված մեր հասարակության լիիրավ մաս կազմող ազգային փոքրամասնությունների ավանդույթների, մշակութային, լեզվական,

կրոնական, կենցաղային առանձնահատկությունների ճանաչմանն ու դրանց զարգացմանն աջակցությանը:

Օրը առիթ էր կարելու, նաև, Հայաստանում ղեկավարում ու դատապարտման մեր մայրենի լեզուն, անդադարձնալու մեր գործածությանն ու երկրում վարվող լեզվական փառաքանականության ներկա վիճակին, նաև առկա խնդիրներին: Ինչը համեմայն դեպք էր նաև, որ արվել էր ղեկավարության մակարդակով:

Իսկ ինչպիսի՞ն է իրավիճակը նշված առումներով:

Լեզվական փառաքանականության՝ երկրի ընդհանուր ղեկավար փառաքանական մի կարելու մասի հիմնադրույթները սահմանված են մեր Հիմնական օրենքով: ՀՀ Սահմանադրության 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետում ասված է. «Հայոց լեզուն եւ մշակութային ժառանգությունը ղեկավարում հոգածության եւ դատապարտման ենթո են»:

Մայրենի լեզվի օրն էր...

Հայրենի ղեկավար կարգավիճակը սահմանված է նույնի 20-րդ հոդվածով: «Լեզվի մասին» ՀՀ ուղեցույցին օրենքն ընդունվել է 1993 թվականին եւ հետագա որոշ փոփոխություններով ու լրացումներով գործում է առ այսօր: Կան նաև մի քանի հարակից օրենքներ: Իրավական աղախովման առումով կարծես թե խնդիրներ չկան: Խնդիրն այն է, թե օրենքներով եւ այլ փաստաթղթերով սահմանված փառաքանականությունն ի՞նչ չափով է իրագործվում:

Նկատելի ունենալով մեր նաև լեզվագործածության ներկա վիճակը, նշենք այս հարցում մի էական բաց: Խոսքը գրական հայրենի՝ որպես ՀՀ դատապարտման լեզվի մոնոպոլիզմ, կանոնակարգման մասին է: Խորհրդային տարիներին այն իրականացվում էր գործող Տեղիմաբանական կոմիտեի միջոցով, որը մեծ ծավալի կառավարված, բազմակողմ մասնագիտական աշխատանք էր կատարում, գրավոր ու բանավոր խոս-

քում գործածվող լեզվական տարբեր ձևերի, սխալների ու զուգահեռությունների վերաբերյալ դատապարտում ու նկատողություններ կայացնում: Պատահիր, որովհետեւ կոմիտեն նաև գործում էր համադրվածության կառավարությանն առընթեր, մասնաճյուղի էլ ի դատապարտման կառավարության ղեկավարի՝ գործին փառաքանական մի տեղակալն էր: Այդպես կարելու էր լեզվի խնդիրը: Ցավալիորեն հենց անկախացած Հայաստանում կոմիտեն վերացվեց, ստեղծված Լեզվի տեսչության կարգավիճակն իջեցվեց՝ այն դարձավ կրթության նախարարության ստորաբաժանում: Եվ եթե նախորդ կառույցի համադատապարտման գործառնությունը շարունակվելու համար սկզբում գոնե ստեղծվեց Հայրենի բարձրագույն խորհուրդը, այն եւս կարճ կյանք ունեցավ, որովհետեւ շուտով վերացվեց: 2018 թվականի ապրիլից էլ լեզվի տեսչության փոխարեն սկսեց գործել Լեզվի կոմիտեն:

Հայերիս լուսահանքն արդեն ձեռակոխող է Բուսնոթսքադր, սակայն հիժեցնող չկա, որ ցեղատյանության 2016-ի բանաձեռով մեզ խոսսացել է անմկանդության երաժիսիմեր:

ԱՆՃԵԼԱ
ՍԱՀԱԿՅԱՆ

Փարիզ

Սումգայիթ՝ դաժան սոխանդ...

Անցել է 37 տարի...

Մումգայիթի հայ բնակչու-
թյան ցեղասպանությունը
կանխավ ծագրված էր... Գա-
զանությունները մի խումբ
խուլիգանների օգնությամբ
առաջ էին քաշում փողոց-
փողոցով, ինչպես փոռնում էին
այն ներկայացնել խորհրդային
իշխանություններն ու դասա-
կան մարմինները: Ասվածի
վկայությունն են հետևյալ ան-
հերքելի փաստերը:

Ջարդերի համար նախատես-
ված սառը զենքերը լցված էին
փայտե արկերով: Դրանք հա-
մարձակվում էին զինվորական
ձեռնարկություններում:

Սումգայիթ փախվում ամբողջ
հայերի ֆիզիկական բնաջնջ-
ման նպատակով, կազմվել են
նրանց ցուցակները:

Հանրահավաքներում ելույթ
են ունեցել անթիսին ֆաշիստ-
ական հասակի ղեկավարները:
Տեղական ոստիկա-
նությունը աջակցել է ջարդա-
րարներին: Անջատվել են հայե-
րին լուսակազմի բնակարաննե-
րի հեռախոսները, եւ այն թա-
ղամասերի լուսավորող լաւոյսե-
րները, որոնք ընթացում էին ջար-
դերը: Հասակ համակարգվել են
ավագակախմբերի գործողու-
թյունները, ջարդարարներին բա-
ժանվել են երկաթե ձողեր, կտ-
րված խողովակներ, գետնաբեր,
բեմադրված լցված զենք եւ ակո-
նոլային խմիչներ...

Ձիւնյալ խմբերի կողմից
փակվել են ֆաղափ մասույց-
ները: Բուժաւաստողների կող-
մից տուժածներին օգնություն
չի ցուցաբերվել: Վերացվել են
հանցագործությունների հետե-
րը (ջարդված խանութներ,
բնակարաններ եւ այլ տարած-
քներ հաղթելու նորոգվել են) եւ
արդարադատությունից թափ-
վել են ցեղասպանության
կազմակերպիչներն ու վայրագ
գործողություններն իրագոր-
ծողները:

Սումգայիթյան սոխանդի օրե-
րին, մոսկուայի մի խումբ ռուս
գիտնականներ **Գորբաչովին**
ուղղված իրենց բաց նամա-
կում գրել էին. «Սալիւնյան գա-
զանություններից հետո, մեր
երկրում չի եղել մի այնպիսի
բան, որն այսչափ հեռու էր

Սումգայիթի հայերի դեմ ցե-
ղասպանության կազմակեր-
պիչներն ստանան իրենց ա-
ժանի տախտիկ, սակայն ոչ
միայն չղաժժեցնին, ավելի
չղաժժված եղեմը շարու-
նակվեց մեզ լուսարդված Ար-
ցախի ազատագրական լուս-
աւարով, աղա՛ շղափալուծով
ու բռնի սեղահանութլամբ:

Այո՛, 37 տարի շարունակ նե-
րաւած են մի տաւերազմի մեջ:
Աւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ
երկրի եւ բնակչության թվաւանակի
համեմատ, 1988 թվականի

փետրվարի 20- ից սկիզբ առած
Արցախի ազատագրական
ղաւաւաւից միջնէւ այսօր ոչ մի
երկրի մասին այնքան չի խոս-
վել ու գրվել, որքան Արցախի
հիմնախնդրի մասին, որի հիմ-
քում առկա է ՀԱՅ- ԱՐԴԲԵՋԱ-
ՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱՍԱՐՏՈՒԹՈՒՆ
բառն իր լիարժէք իմաստով:

Մեմ մեր դարաւոր լուսնու-
թլամն անաւորում են մեր ա-
րլունալի էջեր:

Հայոց ցեղասպանութլամն,
Արցախի հիմնախնդրի մասին
հազարաւոր գրեր, գեղարվես-
տական կիմունկարներ ու փա-
տաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւաւ
թեր են տարածվել աւաւաւաւ
մեկ, սակայն, ցավոք, ոչ մի ա-
րլունաւ:

Երես է, աւաւաւաւաւաւաւաւ
մեր մասին, սակայն, ինչպես
որ բազմիցս հանդգնեցիմք, միայն
խոսում է, եւ առանց խորանա-
լու հաւաւաւաւաւաւաւաւաւ
կեղծ, շինծու լուսնութլամը:

Ավելիմ՝ գերութլամն մեջ լու-
հելով Արցախի ղեկաւաւաւ
ձանց, շինծու դատաւաւաւաւ
թլուններ սարելով նրանց դեմ,
Ալիւեր համաաւորեն փորձում է
աւաւաւաւին համոզել, որ ագրե-

տորը մեմք ենմ:

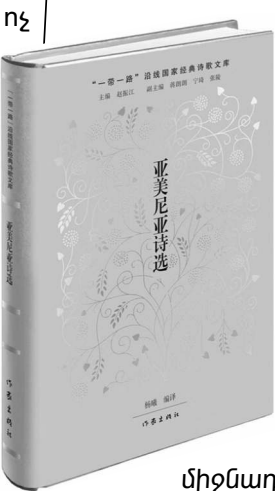
Յաւ ի սիրտ, մեմք լուռ հաւ-
որութլամ ենմ այս անեմը:

Հարց է ծագում, միմէւ Երբ:

*) 90-ականների սկզբում ՀՀ
գլխաւոր դատախազութլամը
հայտարարեց ու կազմակերպեց
Սումգայիթյան եւ մյուս ջարդա-
րարութլամների, կալանաւոր-
ված, կտտմների ու խոտանգ-
ված հայերի լուսանկարների եւ
տեսաւոլութերի հաւաւաւում, որին
մասնակցեց նաեւ մեր թերթը՝
տամաւրելով աւելի քան 50 բա-
ցաւոլի լուսանկարներ, Արթերա-
մի դեմ միջազգային դատական
գործ հարուցելու նպատակով, որը
այդպես էլ չհարուցվեց եւ չենմ
կարծում, որ առաւել եւս հիմա՛
կհարուցվի, նկատի ունեւաւով
1,5 միլիոն մեր նախատակներին
անգամ ուրացող իշխանութլամ
«խաղաղասիրական» խոմա-
հումները Բաւաւին եւ Անկարային
միաժամանակ:

Սակայն հոյս ունեմք, որ դա-
տախազութլամն նկուղներում դե-
ռես կան այդ նյութերը, որոնց
դատաւարգված ցուցադրումը
լիւի լիւեր լաւազոյն լուսաւա-
խանը աղթերաւաւաւաւ իմիտա-
ցիոն արդարադատութլամը, որն
այս օրերին դատում է Արցախի
նազմախաւաւաւաւ ղեկաւաւաւաւ
թլամը, Հայաստանին, հայ ժո-
ղութլամին:

Հայ դատական բանաստեղծությունը՝ չինարեն

Պեկինի գրողների հրա-
տարակչութլամն անցյալ
տարւա վերջին լույս է ըն-
ծալել «Հայ լուեղալի ան-
թլուղի» հայ դատական
բանաստեղծութլամն ըն-
տանին՝ չինարեն: Այն
կազմել եւ թարգմանել է ե-
րիտաւար չինացի հայա-
գետ **Յան Շին**: Ժողովա-
ծում սկսվում է Գորթան
երգերից, որին հա-
ջորդում են մոմուներ
միջնադարյան բանաստեղծներից
(Գրիգոր Նարեկացի, Ներսես Շնորհալի,
Ֆրիկ, Սայաթ-Նովա) եւ անտուններից ու
հայրեններից: Հարուս է ներկայացված 19-րդ
դարի հայ բանաստեղծութլամը՝ Ղեւոնդ Ալի-
ւան, Սյրիշ Պեղիթաւաւ, Նախալես Ռու-
սինյան, Պետրոս Դուրյան, Սիւալել Նալբան-
դյան, Ռափայել Պատկանյան, Րաֆֆի, Գարե-
գին Սրվանձաւանց, Ղազարոս Աղայան, Սմբատ
Շահագիլ, Եղիա Տեմիրճիաւաւ, Ջիւլանի,
Ջաղել Ասատուր, Հովհաննես Հովհաննիսյան,
Ալեքսանդր Ծատուրյան, ինչպես նաեւ 19-րդ դա-

րի վերջի, 20-րդ դարի սկզբի հեղինակները՝ Հա-
կոբ Հակոբյան, Հովհաննես Թումանյան,
Լեւոն Շանթ, Արաւկ Չոլանեւան, Ռութեն Ռ-
բերյան, Ալեքիս Իսահակյան, Ինտրա, Շուա-
նիկ Կուրդինյան, Սիւանթո, Վահան Թեմե-
յան, Դանիել Վարուժան, Վահան Տերյան, Կոս-
տան Ջարյան, Ռութեն Սեւակ, Սիւալ Մեծա-
րենց, Մասթոն Ջարիֆյան եւ Եղիշե Ջարենց:
Հիւաւի, առաջին անգամ է հայ լուեղաւան
այսպես մեծ չափով ներկայացվում չինարեն:
Ժողովածուի կազմող-թարգմանիչը՝ Յան
Շին, Պեկինի համալսարանում ուսանել է մի-
ջին տարւերեն լեզու եւ մեակոյթ: Տակալին
2006-ին հետեւել է Պեկինի համալսարանում չի-
նաբնակ գործարար Վահագն Վարդանյանի
կազմակերպած հայրենի դատընթացներին:
2009-2016 թթ. հայագիտութլամն է ուսանել Լոս
Անջելեսի Քալիֆորնիալի համալսարանում եւ
այնեղ 2016-ին լուեղաւանել աւեմախոսու-
թլամն «Սայաթ-Նովան հանրալին աւուղական
աւաւնութլամի մեջ եւ հետմախու» թեմալով: Գի-
տական մամուլում հանդես է եկել չինական
աղթյուններում Հայաստանի մասին հիւատա-
կումների եւ հայ աւուղական աւվեսի մասին
հողվածներով:

Ա. Բ.

Արշիլ Գորկու անունով խաչմերուկ ուղղորթաւում

սկիզբները, որից հետո տեղա-
փոխվեց Նյու Յորք: Արվեստի
լուսնութլամն եւ ժամանակա-
կից աւվեսի վրա թողած ա-

րունակական աղթեցութլամը
անգնախաւելի է: Ուղթերաւու-
նը երկար ժամանակ աղա-
տարան է եղել հայ գաղթական-

ների համար եւ Ուղթերաւունի
աւելեւյան մասը, որեղ Գորկին
աղթել է, հղաւ է, որ դարձել է
հայ աւվեսի գործիչների եւ
մեակութլամին կազմակերպու-
թլամների օրանը»:

Անվանակոչութլամն առա-
ջարկը խորհրդին ներկայացրել
է Գորկու ծննդյան 100-ամյա-
կի տոնակատութլամն աւաւա-
տմալին հանձնախումբը, ո-
րի անդամներն են Ուղթե-
թաւունի հանրալին աւվեսի եւ
մեակութլամի համակարգող Լիզ
Հելֆերը, շղանի մեակական
բնակիչներից՝ Ջեկ Դարգունը:
Ամերիկալի հայկական թան-
գարանի ներկայացուցիչները
եւ Ուղթերաւունի լուսնու-
թլամն ընկերութլամը:

Որոշման համաձայն, խաչ-

մերուկում կանգնեցվելու է մի
սյուն եւ տեղադրվելու է մի հու-
ւատախաւակ: Երկու հաւելալ
հոււատախաւակներ էլ տեղադ-
րվելու են Գորկու եւ իր ընտանի-
փի «86 Dexter Avenue»-ի եւ «14
Coolidge Hill Road»-ի վրա գն-
վող շենքերի տախին:

Հարյուրամյակի շղանակնե-
րում նախատեսվում է «Water-
town-Cambridge Green-
way»-ում տեղադրել Գորկու ում-
նանկարներից մեկը, ցուցա-
հանդես եւ կիմողիտում Ար-
վեսների Մոսեսյան կենտրո-
նում, կուրատորական հաւա-
աւծու Ուղթերաւունի գրաղա-
րանում եւ այլ միջոցառումներ:

«The Armenian Mirror-
Spectator»-ից աղթը լուսնուստեղ՝
ՎԱՐՈՒՆ ԾՈՒԼԻՎԱՆԵ

«Watertown News» լուսրե-
տականում **Չարլի Բրեյտրոսը**
(Charlie Breitrose) գրում է, որ
փետրվարի 11-ին Ուղթերաւու-
նի ֆաղաւալին խորհուրդը միա-
ձայն որոշում է ընդունել աւելե-
ւյան Ուղթերաւունի «Dexter
Avenue» եւ «Hazel Street»-ի
հատման վայրը այսուհետ կոչել
Արշիլ Գորկու անունով, ի մեա-
նաւորումն հանձնաղը նկարչի
հարյուրամյակի: Քաղաւալին
խորհուրդն իր կալում գրաւել է
հետեւալը. «1915-ի Հայոց ցե-
ղասպանութլամից եւ դրա հե-
տեւաններից փրկվելով՝ Գոր-
կին Ուղթերաւուն ժամանեց
1920-ի փետրվարին՝ որպես հե-
տաղմուդումներից փախուստ
սվող հայ ներգաղթյալների եր-
րորդ հոսիի ներկայացուցիչ: Իր
փոյրերի հետ նա Ուղթերաւու-
նում աղթեց միմէւ 1925-ի

Կրիան Պեշտմալձյան.
«Երաժշտական մտածողությունս
ձեռավորվել է բազմազանությամբ»

ԱՐԾԿԻ ԲԱԽԶԻՆՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ - Արման Պեժեմալյանը (ծնված 1992-ին) մրցանակակիր կոմ-
պոզիտոր, գործիավորող, ստեղնա-
հար-դաշնակահար եւ երաժշտական
արտադրիչ է: Ուսանել է Երեւանի Ալեք-
սանդր Չեփմյանի անվան երաժշտա-
կան դպրոցում (դաշնամուր, հարվա-
ծային գործիքներ, կիթառ, հարմոնի-
կա) եւ Կոմիտասի անվան ղեռնական

կոմստրվասոռիայում՝ մասնագիտա-
նալով դաճանաժուրի եւ կոմդոգիցիա-
յի մեջ: Ավելի ուշ ստացել է ջազային
կոմդոգիցիայի մագիստրոսի ասի-
ճան Բազելի (Շվեյցարիա) Երաժշտու-
թյան Ակադեմիայի Ջազ կամդու-
սում: Այժմ մասնակցում է «Էմ Վի Էֆ
բենդ», «Գոդթ րենդ», «Երեւան ֆո-
լիք», «Ջեստենգուսո» եւ «Արմի-
նիլըն նեվի բենդ» խմբերի գործունեու-
թյանը. վերջինս արժանացել է Բի Բի
Սի Ռադիո 3-ի «Ալբաւրիի երաժշտու-
թյուն» մրցանակին: Ժամանակ առ
ժամանակ հանդես է գալիս նաեւ Դա-
լաստանի ղեռակաւ ջազ նվագախմ-
բի հետ: Նախաձեռնել է սեփական
արդի ջազ նախագիծը՝ «Արման
Պեւսնալքյան գրուիլը»: Մեծ Բրիտա-
նիայի երգահանների մրցույթում դար-
ձել է եզրակաւակիչ փուլի մասնակից
հինգ ստեղծագործութիւններով, որոն-
ցից «Այս գիշերն» արժանացել է Ժյու-
րիի հասուկ հիւանակման: «Վորդ Էն-
թերթէյնմենթ Աուորդս» մրցանակա-
բաշխությանը «Լաւագույն ֆոլ երգ»
անվանակարգում ներկայացել է
«Զարթի՛ր, նազելի» ստեղծագործու-
թյամբ: Ելույթներ է ունեցել մի շարք
հեղինակավոր երաժշտական փառա-
սոներում:

-Աման, դու նոր շունչ ես հաղորդում փչ հայսնի հայկական երգերին, միաժամանակ ստեղծում ես նորարարական ինֆորույն գործեր: Օրինակ, ֆո «Այս գիշեր» երգի մեկնաբանությունը համարվում է հայկական երաժշտության առաջին ստեղծագործությունը «դիմ փոփ» ժանրում: Որքանով եմ արդարացված նման վերաիմաստավորումներ:

-Ին կարծիքով՝ այսօր հայ երաժշտության ոլորտում լավագույնս են որոշ կա-

րեւոր տարրեր: «Հայկական» բառը հա-
ճախ բացակայում է մեր երաժեշա-
կան արտադրություններում: Հայ հին
ժողովրդական երգերի դահլիճում
նախագծի շրջանակներում իմ նդա-
սակը դրանք կենդանի դաիել է: Հին
երգերի նորովի մասնունը չի նանա-
կում դրանց էության փոփոխություն
կան փոխարինում, այլ դրանք նոր սե-
րունդների համար արդիական դարձ-
ելու միջոց է: Մեր ժողովրդական եր-
գերից շատերը փոխանցվել են բանա-
վոր ճանադարիով՝ բնականորեն զար-
գանալով ժամանակի ու միջավայրի
ադըեցությամբ: Իմ նդասակը դրանց
ոգին դահլիճներում է, միաժամանակ
ներկայանալի դարձներում այսօրվա
ունկնդրին: Այս կերո հայ երաժեշու-
թյունն այսօր կներառի դարավոր գոր-
ծեր, եւ յուրաքանչյուր ունկնդրի կարող է
վսահորեն ասել՝ «Սա հայկական է»:

-Բացի հայ ժողովրդականից, ուրիշ ի՞նչ երաժեշտական ազդեցություններ են ձեւավորել ֆո սետեժա-գործությունը:

– Զաղը. դրա հիմքի վրա է ձեւավորվել իմ երաժշտական մտածողությունը: Բացի դրանից, ստեղծագործելով եւ ելույթներ ունենալով ֆոլք-ֆյուժն, ֆոլք-ալանգարո, սոուլ, հիփ-հոփ եւ սեխնո ժանրերում՝ այդ բոլոր փորձառությունները եւս մեծադեպ ազդել են իմ մոտեցումների վրա: Ուսիել ինձ համար միշտ դժվար է ճգրիտ սահմանել իմ ստեղծագործությունների ժանրը: Ես չեմ մտածում ժանրերի անունների մասին. իմ երաժշտական մտածողությունը ձեւավորվել է բազմազանությամբ:

-Երգչուհիի Քեթի Բերբերյանը մի անգամ ասել է, որ ջազը 20-րդ դարի «չարիքի արմատներից» է: Նա այնպիսի մեկը չէր, որ լայնախանութ արտահայտություններ աներ: Որովես ջազի կոմպոզիտոր՝ ինչպե՞ս ես վերաբերվում այս սեսակե՛սին:

«Ջազը միշտ եղել է մի ժանր, որը մասհատվածներն է նետել ավանդույթներին. այն ծնվել է Պայաֆարից, ընդվզումից եւ սարքեր մշակույթների խառնուրդից: Այն փոխեց երաժշտությունը, ինչդեռ մոդերնիստական եւ ավանգարդ շարժումները փոխեցին արվեստի մյուս ձեւերը: Որովհետ ջազի կոմպոզիտոր՝ ես այն դիտում եմ որովհետ արվեստի ազատ արտահայտման ձեւ: Այն կարող է ներգնչվել սարքեր մշակույթներից եւ ընդունել միանգամայն նոր ձեւեր՝ դառնալով ամենից բաց ու ցարգացող ոճերից մե-

Լր: Եթե մանրամասն ուսումնասիրենք Երեւոյանի արհաւիրքները, գուցէ նա նկատի է ունեցել, որ ջազը ցնցել է երաժշտական աշխարհն անսպասելի ձեւերով: Բայց ինձ համար հենց այդ փոփոխությունն է, որ ջազը դարձնում է այդքան հզոր: Այն լի է ստեղծագործականությամբ, ռիսկով ու խորը հույզերով, եւ հենց այդ դաժնառով շարունակում է ինձ ներգնշել:

Բացի այդ, 20-րդ դարից ի վեր շատ քան է փոխվել: Ձագն այլևս միայն խանգարող կամ հեղափոխական ուժ չէ. այն դարձել է խոռոքամբ լի, հարուս եւ մեծադեմ գնահատված արվեստի ձեւ, որն այսօր ազդում է զրեթե բոլոր երաժշտական ժանրերի վրա՝ կի-նոերաժշտությունից մինչեւ էլեկտրո-նային երաժշտություն:

-Պատմիր նաեւ անցյալ տարի կայացած հայ-ֆրդական համատեղ համերգին մասնակցելու փորձառութեանդ մասին:

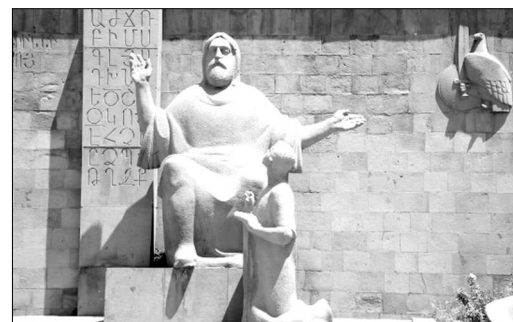
-Հայ-մրդական համաճեղ համերգին մասնակցելն ինձ համար խիստ կարելու է խորհրդանշական էր: Դա մշակութային փոխանակման եւ միասնության հիմնալի ղյահ էր, որսեղ համայնքվեցին երկու համայնքների երաժիշները: Երաժեշտությունը ներկայացնում էր հայկական եւ ֆրդական ավանդույթների միաձուլումը՝ արտահայտելով երկու մշակութային առարհների նրբերանգները: Հանդիսատսի արձագանքն անչափ հուզիչ էր. կար փոխըմբռնման եւ ընդհանուր զգացմունքների մթնոլորտ, որը համախմբում էր բոլորին՝ անկախ ծագումից: Հայերի եւ ֆրդերի մշակութային խառնուրդը ռաս խորն է ու հարուստ: Շատ երգեր կան, որոնք երկու ժողովուրդներն էլ համարում են իրենցը: Մենք հաճախ կասարում ենք մույն մեղեդիները, բայց սարբեր խոսքերով ու ավանդույթով: Այս մմանությունները ցույց են սալիս, թե որքան սերտրեն են մեր երաժեշական ժառանգությունները կաղված իրար: Պասմականորեն Հայաստանը սարածառչանում եղել է մշակույթի եւ երաժեշական ոճերի փոխանակման առաջասարներից՝ կամըջելով սարբեր ժողովուրդների, ուսի մման մշակութային փոխանակման նախագծերին մասնակցելն անչափ կարելու է: Այն մեզ հիշեցնում է մեր դասախանասվության մասին՝ ռարունակել սեղծել աւուր կաղեր եւ փոխանակել մեր մշակութային ու երաժեշական հարսությունները:

-Հաջողություն եմ մաղթում քեզ հետագա գործունեության մեջ: Իսկ ի՞նչ սղասեմք մոտ աղագայում:

–Հաս ընորհակալ եմ: Խանդավառ եմ առաջիկա ծրագրերով: Ես շարունակում եմ աշխատել ժողովրդական երաժեշտության վերածննդի իմ նախագծի վրա եւ շուտով մի ֆանի նոր գործեր կիրադարակեն: Նախատեսում եմ սկսել համերգներ սփյուռփահայ համայնքների համար: Կարծում եմ, որ հենց նրանք առավելադեպ կարիք ունեն լսելու հայ երաժեշտություն: Բացի այդ, նոր ջազային ալբոմ է սղասվում: Մի՞հաս նոր գաղափարներ ու համագործակցություններ են առաջ գալիս: Երաժեշտությունը մշտադեպ զարգացող ճանադարի է, եւ ես անհամբեր սղասում եմ նոր հնարավորությունների ի հայտ գալուն...

Մայրենի լեզվի օրն էր...

⇒ **2** Լեզվական այս մարմինն էլ, որի ներգործության հնարավորություններն էլ անհամեմատ դակաս են, գործում է այն կառավարության նախարարության համակարգում, որը որոշելով Հայաստանը դարձնել «բարձրտեխնոլոգիական արդյունաբերության երկիր», սկսել է խորթ աչքով նայել հայագիտությանը: Եվ, օրինակ, հանրակրթության մոր չափորոշիչով հայոց լեզուն մեր դպրոցի համար դարձվել է

ընդդաճեմը լեզվական հաղորդակցության եւ գիտելիքներ ձեռք բերելու միջոց: Կամ, ասեմք, երբ 2019 թվականին Ռումինիայում հասուկ ընդունված օրենքով հոկտեմբերի 12-ն այդ երկրում հայասարվել է հայոց լեզվի, այբուբենի եւ մշակույթի օր, այդ նույն ժամանակ Չայասսանում աստարեզ բերված օրինագծով մեր բուհերում ոչ դարձադիր է դարձվել Չայոց դասնության, Չայոց լեզվի եւ գրականության գոնե երկու տարվա ուսուցումը, ադա կարծեմ նաեւ հայոց լեզվի ընդունելության քննությունը: Եվ մեր ադազա մտավորականը, մասնագետը դիտի բուհում օտար լեզուներ անցնի, օտար լեզուներով կրթական ծրագրեր կամ առանձին դասընթացներ անցնի, բայց իր մայրենի լեզվի գոնե տանելի գրագիտություն ու մասնագիտական եզրաբանություն՝ ոչ:

Միջոցառումն այդ, Հարվարդի, Քենդրիջի համալսարաններում, Սորբոնի համալսարանում գուցե կարող են եւ չանցնել իրենց անգլերենը կամ ֆրանսերենը (թեւեւ հավանական չի թվում ու իրականում հակառակը, աշխարհում են տարածում), ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի կամ Ֆրանսիայի դասնությունը, նրանք գուցե խնդիր չունեն, իսկ մենք ունենք... Վկա՝ նաեւ մեզանում այսօր փրոդ խայտառակ լեզվավիճակը: Ասենք նաեւ՝ մեր հասարակության անհոգ, տեղ-տեղ արհամարհոս դարձած վերաբերմունքն այդ վիճակին, հայերեն լեզվամտածողությանը խորթ եւ մեր լեզվի տրամաբանորեն կուռ կառուցված համակարգը խախտող օտարամույծ բառային ու շարահյուսական միավորների վսանգավոր, անքննադատ տարածվածությունը բանավոր ու գրավոր, այդ թվում մասամբ նաեւ դասագրքային խոսքում:

Մեր մայրենի լեզուն մեր ձեակոյթի, մեր իմնութայն հիմնաքարն է, իր արժանիքներով՝ հողարտայան, դաշաճանունի, նաեւ գորգուրանի արժանի: Նրա ոչ դաշաճ կարեւորման մի ցավալի դրվագ վերջին տարիներից մնացել է հիշողության մեջ: Մի կարճ ժամանակ ձեակոյթի նախարարի դաշաճանությունները կաշարած Նազենի Ղարիբյանը Սղեմդիարյանի անվան օդերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի այն ժամանակվա, եթէ ճիշտ եմ հիշում, միաժամանակ գեղարվեստական ղեկավար եւ սնորհ Կոնստանտին Օրբելյանին ազատել էր միայն սնորհի դաշաճից՝ դեշական լեզվի իմացության օրենքով դաշադիր դաշանջին չհամադաշախանելու համար: Ինչ վաշ բաներ ասես չորս կողմից ասացին Ղարիբյանին՝ կարեւորելով իրոք անվանի արվեսադետի անձը, ժաշերի դաշկերաջմամբ՝ նրա իրավունք: Իսկ նաեւ օրենքի դաշանջով մեր դեշական լեզվի իրավունքը դաշդանելը հարգող կարծես թէ չեղավ...

ԳՈՐԶԱՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

Փետրվարի 20-ին եւ 21-ին Մոսկվայի Համաժողովրդական առեւտրի կենտրոնում կայացավ ադազա տեխնոլոգիաների 3-րդ համաժողովը:

Միջոցառման առաջատարներին ներկա էր ավելի քան 1700 մասնակից Ռուսաստանից եւ արտասահմանյան 37 երկրներից, այդ թվում՝ ավելի քան 350 ձեռնարկող ինչպես Ռուսաստանից, այնպես էլ արտերկրից:

Համաժողովին ներկա էին նաեւ ՌԴ-ում ՀՀ դեսպան **Գուրգեն Արսենյանը** եւ Ռուս-հայկական գործարար խորհրդի նախագահ **Արայիկ Թաթոյանը**:

Միջոցառմանը մասնակցելու համար հավասարազրկվել էին ռուսական եւ արտասահմանյան ՋԼՄ-ների ճանաչողական ներկայացուցիչներ, այդ թվում՝ Մոսկվայում «Ազգ» հասուկ թղթակիցը՝ **Գուհար Բոսոյանը**: Ի դեպ, հայազգի լրագրողներից միջոցառմանը ներկա էր միայն մեր թղթակիցը:

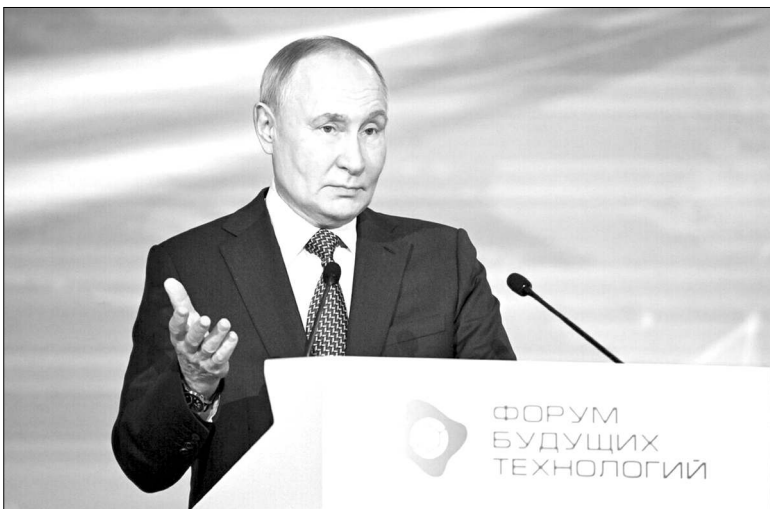
Միջոցառման անցկացվում էր ամեն օրի՝ սկսած 2023 թվականից՝ ամեն անգամ տարբեր թեմայով: Այս տարի ֆորումը նվիրված էր «Նոր նյութեր եւ ֆինանս» թեմային:

Համաժողովը հարթակ դարձավ գիտնականների, ձեռնարկողների եւ լուսավորչական կառույցների ներկայացուցիչների միջեւ համագործակցության համար: Մասնակիցները ֆինանսական եւ նոր նյութերի եւ ֆինանսի արդյունաբերության զարգացման հիմնական մոտեսակները՝ որոշեցին նորարարական ճանաչողության հիմք:

ՌԴ առաջին փոխվարչապետ, «Ադազա տեխնոլոգիաների համաժողով» կազմակերպիչի համանախագահ **Դեմիս Մանսուրովի** խոսքով, առանձին նորարարական ոլորտների առաջընթացն անհնար է առանց անկախ նյութատեխնոլոգիական բազայի, ներառյալ հումքը, տեխնոլոգիաները եւ բիզնես մոդելները: Նա ընդգծեց, որ ներկայումս նոր նյութերը եւ ֆինանսական արտադրանքները Ռուսաստանի ճանաչողությանը մասնավորապես են համաձուլվածներ, կոմպլեքսներ, լոգիստիկա, հիմնական ֆինանսական նյութեր եւ բարձր տեխնոլոգիական արտադրանք, եւ հենց այս արդյունաբերությունը լուսավորվում է լինի նորարարության առաջատարը:

Միջոցառման հարուստ ծրագրի ընթացքում՝ բաժանված չորս թեմատիկ ոլորտների, անցկացվել են 37 նիստեր՝ ավելի քան 230 բանախոսների եւ մոդերատորների մասնակցությամբ: Փորձագետները հայտնաբերել են լուծումներ, որոնք, նրանց կարծիքով, կօգնեն արագացնել նոր նյութերի ներդրման գործընթացը եւ երաշխավորել Ռուսաստանի տեխնոլոգիական ինքնիշխանությունը:

Ադազա տեխնոլոգիաների համաժողով Մոսկվայում

լով ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի Պետական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկա» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆիզիկոսական դոկտորանտուրայի թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի ֆիզիկոսական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնիկական

Համաժողովի առանցքային իրադարձությունը Ռուսաստանի նախագահ **Վլադիմիր Պուտինի** մասնակցությամբ լիազուրմար միսսն էր:

Վլադիմիր Պուտինն իր ելույթում նշեց արդյունաբերության զարգացման կարեւորությունը, որին նվիրված էր համաժողովը:

«Այնպիսի է, որ գիտական եւ տեխնոլոգիական զարգացման առանցքային ոլորտներում առաջատարների թվում լինելու համար լուսավորվում է գերազանցության հասնել ֆինանսի եւ նոր նյութերի ստեղծման ոլորտում», - ընդգծեց երկրի ղեկավարը:

Ըստ Վլադիմիր Պուտինի, Ռուսաստանը լուսավորվում է առաջարկի մրցումակ գնել ու ունակ, եւ ամենակարեւորը՝ նորարարական լուծումներ եւ ադազներ, եւ ունենա իր ուրույն տեխնոլոգիական բանալիները, որոնք թույլ կտան արտադրել եւ արտահանել համաշխարհային շուկաներ ոչ թե առաջնային հումք, այլ ամենաբարձր չափանիշների արտադրանք:

ՌԴ նախագահը կոչ արեց լուծել ֆինանսական արդյունաբերության խնդիրները «հիմնականորեն նոր տեխնոլոգիական մակարդակով» օգտագործելով արհեստական ինտելեկտի եւ ռոբոտաֆինանսի ոլորտում ձեռնարկումները եւ առաջատար արտադրողականության բարձրացման ուղղված ալ գործիքներ, այդ թվում՝ գիտության մեջ»:

Ռուսաստանի ղեկավարն անդրադարձավ նաեւ գիտության ու բիզնեսի միջեւ հարաբերությունների խորացման թեմային եւ կոչ արեց լրացուցիչ ռեսուրսներ տրամադրել գիտական եւ տեխնոլոգիական զարգացման հեռանկարային, բեկումնային ոլորտներին աջակցելու համար:

«Մեզ համար կարեւոր խթանիչ դեր խաղացին արտադրանքային խնդիրները, լուսավորվումները, բոլոր մասնաճյուղերում ու ղեկավարությունները: Ռուսական ընկերություններն այժմ ավելի ու ավելի են դիմում մեր գիտնականներին եւ համադասասխան օգնություն ստանում նրանցից: Ավելին, ներքին լուծումները հաճախ ավելի արդյունավետ են, քան արտաքին անալոգները», - ընդգծեց Վլադիմիր Պուտինը:

Լիազուրմար միսսից հետո Վլադիմիր Պուտինը հանդիմել է ռուս եւ օտարերկրյա գիտնականների հետ: Զեմնարկվել են գիտության եւ կրթության ոլորտում համագործակցության հեռանկարները:

ՌԴ նախագահն այցելել է նաեւ տեխնոլոգիական նվաճումների ցուցահանդես, որտեղ ներկայացվել են ֆինանսի ոլորտում վերջին ձեռնարկումներն ու նոր նյութերը:

չափերը եւ բերեց նաեւ հայազգի **Արսեն Օգանովի** օրինակը:

Օգանովը բյուրեղագետ, հանրաբան, ֆինիկոս է: Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի եւ Սկոլկովոյի գիտատեխնիկական ինստիտուտի ղեկավար, ՍՍԷՔ բյուրեղային կառուցվածքների կանխատեսման համակարգային մեթոդի հեղինակ: Հայտնաբերել է սարրերի մի ֆանի նոր ձեւեր եւ կարեւոր մոլորակ առաջացնող հանքանյութեր:

Արսեն Օհանովը ծնվել է 1975 թ.-ին Դնեպրոդոնսկ քաղաքում, ճանաչվել է Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի եւ Սկոլկովոյի գիտատեխնիկական ինստիտուտի ղեկավար, ՍՍԷՔ բյուրեղային կառուցվածքների կանխատեսման համակարգային մեթոդի հեղինակ: Հայտնաբերել է սարրերի մի ֆանի նոր ձեւեր եւ կարեւոր մոլորակ առաջացնող հանքանյութեր:

գիտությունների դոկտորի աստիճանին:

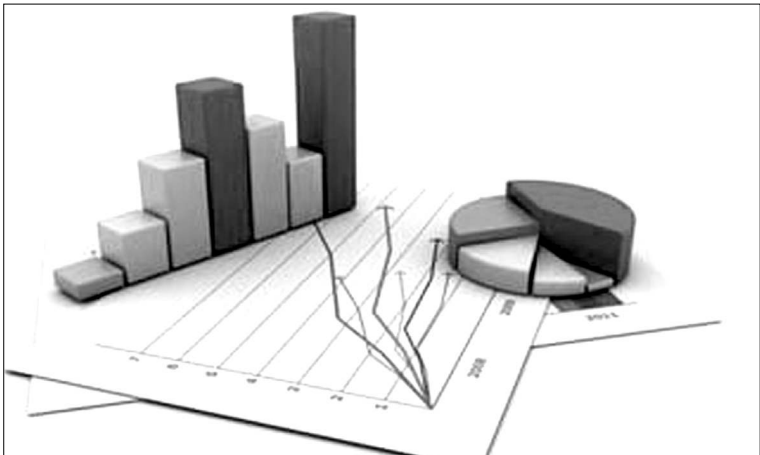
Օհանովը 2008-ից Սթոուն-Բրուկի համալսարանի ղեկավար է եւ նյութերի համակարգային դիզայնի լաբորատորիայի վարիչ: 2013-ին ստանալով լաբորատորիաներ եւ հիմնել Ռուսաստանում եւ Զինաստանում: 2015-ից Սկոլկովոյի գիտության եւ տեխնոլոգիաների ինստիտուտի ղեկավար է:

Forbes ամսագիրը նրան դասում է «10 ամենաազդեցիկ ռուս գիտնականների» եւ «50 ռուսների շարքը, ովքեր նվաճել են աշխարհը», իսկ ռուսական փորձագիտական ամսագրերը նրան առանձնացնում են «100 ամենաազդեցիկ ռուսների» շարքում:

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Մերօրյա Հայաստանում դեղ-փոց-դեղ քննի թե որոշակի հաճախականությամբ, իրադարձություններ են արձանագրվում, որոնք կարելի է արժեքավորել միմյանց արժանացնելով: Ասենք՝ գյուղական համայնքներում ճանապարհաշինությունն ու դպրոցների կառուցումը: Որ փողոցները լավագույնս են հարմարեցված ավտոմեքենաների ու մարդկանց երթևեկի համար, դպրոցները՝ ուսումնական որոցեսի վարման, կարելի է ել համաձայնվել, ել ողջունել: Սակայն արի ու սես, որ հենց բնակիչներն են սրնջում, որ փողոցներից օգտվելու համար ոչ ավտոմեքենաներ ունեն, ոչ էլ ճախի վարձելու միջոց, իսկ դպրոցներում սովորելու համար հաճախված երեխաների մի մասը գյուղում չի բնակվում: Արդյունքում՝ իշխանությանն անվերադարձ սատարելու սղասումը չի արդարանում, քաղաքականությունն ու կրիմի-

Կարգավիճակը՝ ուժացողի թե՛ ուժացածի

նալը մերձենում են միմյանց, հայտնվում է նորին մեծություն անորոշությունը, հետևանքների էլ՝ ահն ու սարսափը: Որ վերջիններս չարագուշակ իրողություններ են, արձանագրվում է հայաստանյան միջավայրի յուրաքանչյուր դասի, սկսած փորձագետ ու քաղաքագետներից մինչև քաղաքացիներին: Բացարձակապես՝ ոչ մի շարժ: Երկրի առումով սարիներ շարունակ հոշակվում

թե ինչից է խոսում երկրի դեկավարը վաղ առավոտից մինչև ուժ գիշեր: Թերեւս միակ հիշվողը նրա հնչեցրած թվերն են, միլիարդների ու տրիլիոնների տեսքով, որոնք, ավաղ, առօրյայում գրոցների տեսքով են ներկայանում: Ասենք՝ յուրաքանչյուր սարի արձանագրվող գնաճի դրամաներում անադաճի հասկանքն օգնության առումով: Բացարձակապես՝ ոչ մի շարժ: Երկրի առումով սարիներ շարունակ հոշակվում

են ծրագրեր, որոնցով սահմանված գյուղականայնություն հացահատիկի գերատնտեսություն մեծ է իրականացվի, երբ հաշվետվողականության անգամ մեկ թիվ չի ներկայացվում ծախսված բյուջեային ֆինանսների վերաբերյալ: Նախորդ շաբաթ, հանրային հոշակվող Գ-1 հեռուստատեսության կողմից սովորական դարձած հերթական լրագրությունը սարածվեց: Սովորական ու հերթական են որակում, քանզի դրանք ճանաչվելու են շարածվում: Այս անգամ խոսքը Հայաստան-Հունգարիա երկրների միջև առեւտրաշրջանառությանն էր վերաբերվում, որը 2024 թվականին, նախորդ տարվա համեմատ աճել էր մոտ 15 տոկոսով, կազմելով 36 միլիարդ դոլար: Ոգետորոգ է, չէ՞, քանզի այս թվի կեսը մեծ է որ մեր լինի, անգամ ծխախոտի ու ալկոհոլի տեսքով: Ավա՛ղ, չգուշակեցիք, մեր բաժինը նվազեցնել է մեծ, կեսով չէ, ոչ էլ դրա կեսով, մինչև կիսա-

նեն 1 մլն դոլար թվին: Մնացյալ 35 մլն դոլարը Հունգարիայի արտահանածն է, մեր ներմուծումը, որն առավելագույնս է բնորոշում ՀՀ տնտեսության վիճակը: Մեր 3-ական տարածքն ու բնակչությունն ունեցող հիշյալ երկիրը, ըստ տեղեկատվության մեկի 5,3 մլն տոննա ցորենի արտադրություն է իրականացրել, 6,4 մլն տոննայի՝ եգիպտացորենի հատիկի, երբ մեզանում ձախողվել է թե մեկը, թե մյուսը, արմատապես վսանգվել ՀՀ դարենային անվտանգությունը: Ըստ ԱՄՆ-ում լույս տեսնող «Համաշխարհային փաստեր. 2024» տեղեկատվի, Հունգարիայի ՀՆԱ-ն 2021 թվականին կազմել է 406 մլրդ դոլար, բյուջեն՝ 74 մլրդ դոլար: Ստացվում է մոտ 18 տոկոս հարկահավաքություն, երբ մեզանում իշխանությունը ձգտում է այն հասցնել 25 տոկոսի: Ուժացողի թե՛ ուժացածի կարգավիճակով օրը երեկոյանում է, ի՞նչ կրեքի առավոտը: 25.02.2025թ.

⇒1 Եւ այս իրավիճակում, բնականաբար, Եվրոպան շատ հարցերի դասախառն չունի դեռ, այդ թվում՝ նաեւ Հայաստանին: Դա ակնհայտ դարձավ լսելով ԵՄ-Հայաստան գործընկերության կոմիտեի եւ հայ խորհրդարանականների համատեղ քննարկումը, որի ընթացքում ոչ ոք չէր խոսում Հայաստանի անդամակցության առարկայական հետաքննարկ մասին, ոչ ոք կոնկրետ ժամկետներ ու ճանապարհային քաղաքականություն, այլ միայն խորհուրդներ էին տրվում, թե ոնց հայերս օրենքի երկիր դառնալով, ժողովրդավարությանը նոյապետելով՝ մեծ է հարթենք դեղի Եվրոպա երկար , դժվարին ճանապարհը: Միակ ժամկետ նշողը համառնախազահ Նիլս Ուշակովսն էր, որը մեր հարցին ի դասասխան նշեց 5-7-10 տարի հետոյի ժամկետը, եթե մենք առանց խոստումնա մեր բոլոր դարձավորությունները կատարենք:

Բնականաբար՝ աշխարհում կատարվող ֆոնին շատ բան է սրբագրվում, անգամ մեր հանրային հեռուստատեսության եթերում քննարկումների շեշտադրումները մեղմանում են ռուսական ուղղությամբ, կարծես սահուն նահանջ ադախովելով երդվյալ Եվրոպաներությունից, անգամ մեզ մտածել տալով, որ միգրացի Եվրոպական ուղղության աշխատանքի համակարգումն ադախովող փոխվաշադես էլ այլեւս չի նշանակվի, ինչդեռ որ խոստացվում էր ԵՄ անդամակցության մեկնարկի մասին օրենքի քննարկման ժամանակ:

Առաջիկա շաբաթներին շատ բան կդարձվի, երբ ԱՄՆ նախագահն ավարտի իր հավակնությունների ներկայացումն աշխարհին, եւ Պուտինի հետ ո-

րոշ փոխհամաձայնություններ լինեն, անգամ հայ-ադրբեջանական հարաբերություններն են կախված դրանից, Հայաստանն ու Ադրբեջանը խաղաղության բանակցման օրակարգով 12-րդ, թե որեւոր առաջարկների փաթեթը փոխանակեն, թե ոչ: Հայաստանին թերեւս ավելի շատ այս դասին մեծ է բոլոր հնարավոր սողանքներն օգտագործել՝ իր տեսակետները մեծ խաղացողներին լսելի դարձնելու համար: Նայեմ, թե ինչ է կատարվում Ուկրաինայի հետ, նրանից հիմա բոլորը դառնալով ունեն՝ ժամանակին ռազմական աջակցության դիմաց հիմա դառնալով են նրա ունեցվածքը, տարածքները, հանքերը, Ջելենսկուն են խաղից դուրս թողել՝ մաթամպի փմով չէ, դասկերացումով եմ, թե ի՞նչ տեղի կունենա հետագայում ուրիշների եւ Հայաստանի հետ: Մեր աչքի առաջ ամեն բան փոխվում է, մեր խնդիրն է չմնալ հիմա աշխարհակարգի փոխակների տակ:

Չգիտենք, թե ի՞նչ ասիճան են այդ բոլորն ընթանում մեր երկրի ներսում, որեւէ ամեն ինչի մեջ հիմա ինքեցիան եւ մեկ գլխավոր օրակարգ կան՝ իշխանության մեքին միայն բոլոր միջոցներով իշխանության մնալն է, ընդդիմության տարբեր միավորների մեքին՝ միայն իշխանափոխությունը, համարելով, որ միայն նոր իշխանությանը կարելի է դիմակայել նոր աշխարհաքաղաքական մարտահրավերներին: Բայց որ երկու կողմերի բոլոր գործողությունները բացառապես նախընտրական տրամաբանության մեջ են, դա անվիճելի է: Ընդդիմադիր թերերից ՀՀ-ն է գումարել իր 35-րդ Ընդհանուր

ժողովը, որեւէ նրա տարբեր ներկայացուցիչներ սաստիկ քննադատության ենթարկեցին իշխանությանը՝ մեղադրելով նրան Արցախի կորուստի, Սփյուռքի դառնակեցում, Սփյուռք-Հայաստան կադեր խախտելու, Հայ դասի աշխատանքներին խանգարելու, ազգային խնդիրներից հեռանալու եւ բազում այլ մեղքերի մեջ: ՀՀ-ի բյուրոյի՝ մինչեւ այժմ եղած ներկայացուցիչ **Հակոբ Տեր-խաչատուրյանի** խոսքով՝ հաջորդ ընտրություններին ՀՀ-ն լրջորեն է դաստիարակվելու եւ խնդիր ունենալով ազգային ուժերի համախմբումը՝ մեծ ալլընտրանք ձեւավորի իշխանությանը:

Իշխանությունն իր ամենօրյա օրակարգերում է՝ կանաչ լույս է վառում Ամուլսարի վերագործարկման համար, դեռ կառավարության կողմից 150 մլն դոլարի վարկային երաշխավորություն տրամադրելով 5 հայկական բանկի (հիշեցի՞ք մինչեւ իշխանության գալը Ամուլսարի քահագործման դեմ այն ժամանակվա ակտիվիստների դայադը), ու դարձ չէ, դրանից հետո մենք կունենա՞մք Ջերմուկը որդես հանգստավայր, կկարողանա՞մք ջերմուկ շաղկունել, քանի որ այդ բնակավայրի ողջ էկոլոգիան վսանգի տակ կհայտնվի, մարդկանց առողջությունը կվսանգվի, ինչ է, թե օտարները մեր համավայրն են ուզում կողոպտել, մեր բյուջեն էլ դատարկ է ու Ամուլսարի վերագործարկման հարկերին կարո:Ասված գիտե՛ք՝ վնասն է շատ լինելու, թե՛ օգուտը:

Կամ էլ Ենոքիմալ դաթոսով քննարկում է վարորդներին բալեր ավելացնել-դասկասեցնելու նոր կարգը՝ տուգանել-տուգանելով փորձելով անվտանգ եր-

թեւեկության հարց լուծել (օրինագիծը քննարկվեց ԱԺ հանձնաժողովում եւ առաջիկա լիազումար նիստի օրակարգ մտավ), փոխանակ նախ հասնելու երթեւեկային բարդակի դատառներին: Այն է՝ մեքենաների շեշտակի ավելացմանը Երեւանում, տրանսպորտի վատ աշխատանքին, սրանք իշխանության ներկայացուցիչները նշեցին, եւ արտոնյալ կառույցների կողմից (Գլխավոր դատախազություն, ոստիկանություն եւ այլն) իրենց շեքների մոտ երկրորդ գիծ մեքենաների կայանելուց, սրա մասին էլ **Գեղամ Մանուկյանը** նշեց: Մեր կողմից ավելացնենք ավելի արմատական դատաշարքեր առեւտրական օբյեկտների գործունեությունը թույլ են տվել՝ առանց հարակից տարածքների առկայության, հիմա նրանց տերերի, աշխատակիցների ու գնորդների կայանած մեքենաներն ամենուր խանգարում են երթեւեկությանն ու վթարային իրավիճակներ տեղծում, դրանք վերանայեմ, թե չէ՝ չախչախի հետեւից եմ ընկել: Շուտով նաեւ Պատերազմի հանգանակների քննիչ հանձնաժողովի զեկույցը կքննարկվի ԱԺ փակ նիստում, հանձնաժողովի նախագահ **Անդրանիկ Զեյարյանն** ասաց լրագրողներին. Է, որ փակ նիստ է լինելու, ո՞վ ի՞նչ կիմանա, թե՛ էլի արտադուր եմ կազմակերպելու ձեր ցանկալի լրագրամիջոցներով, ձեր ցանկալի հասկանքներից, ուղղորդված: Բայց դե սա էլ ժամանակավոր զբաղմունք է, թող զբաղվեն, մինչեւ տեսնենք գլխներին ի՞նչ է գալիս:

Վի բերդում: Ռուբեն Վարդանյանը ժամանակին այնքան բան է ասել, որ այսօր դրանք օգտագործվում են իր դեմ: Մի ասա այն, ինչը որ կօգտագործվի ինչ-որ դասի քո դեմ»: Սա ասել է **Անդրանիկ Զեյարյանն** Ազգային ժողովում՝ նշելով, որ հայերին Բախի բանտում խոշտանգում են: Մենք էլ ասում ենք՝ ժամանակն է, որ մեքենությունը հզոր միջազգային արշավ սկսի Բախի դատական խեղկասկության դեմ՝ բոլոր միջազգային աշխատանքին դիմելով. հենց մեքենության արժանադատության հարց է:

Հեղինակի յուրության հրադարսկումներին հետեւեմ այս հղումով.
<https://www.youtube.com/channel/UC7a2vImCM-LVmbF10D60LdxQ>

«ԱԶԳ» ԾԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակություն ԼԴ տարի
Հրատարակիչ
«ԱԶԳՆ ԹԵԶԵՅԱՆ»
սոցիալ-մշակութային հիմնադրամ
Երեւան, Սայաթ-Նովա 21Ա, Տարածք 48, Երեւան 0001
e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԼԵՏԻԵՆՆ
Հասցեակախություն (զովագր) հեռ. **010 582960**

Համակարգչային շարունակը՝
«Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թե մասնակի արտատրումները տղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրութան գրաւոր համաձայնութեան խախտագելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրենքի:

Նիւթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:

Գ տառով յորդանները զովագրային են, որոնց թովանդակութեան համար խմբագրութիւնը դատախախտութեան չի կում:

«ԱԶԳ» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960